

zeikkel ezt támogassák. A két város tanácsa a közelmúltban tárgyalta a művészeti élet helyzetéről szóló előterjesztést. Az anyagból is kiderül, hogy a fenntartó-működtető feladaton kívül (és egy-egy akción túl) nincs még a mecenatúrának megfelelően kialakult gyakorlata.

A szakszervezetek mecenáló szerepe korábban két sarkalatos kérdésnél is fölmerült: 1. általában a munkáskörök helyzete kapcsán — külön figyelemmel a salgótarjáni üzemek részéről tapasztalható érdektelenségre; 2. a fúvószenekarok kapcsán — a Kohász és Bányász zenekar esetleges fúziójáról szólva. (Ez utóbbi elsősorban koordináló, meggyőző feladatokat jelent. melyekben a partikuláris érdekek háttérbe szorítása az egyes szakszervezeteknél agitatív munkát kíván.)

Zeneművészetünk állami támogatási gyakorlatának javítása mellett a gazdasági és társadalmi szervektől, szervezetektől számon kérhető nagyobb művészetpolitikai érzékenység, hatékonyabb kezdeményező, koordináló és támogató mecenatúra.

Mikor zenei életünk periférikus volta kerül szóba, a sajtóval kapcsolatos hiányérzet is az elsők között szerepel. Az elemző munka nélkül is leszűrhető általánosság, hogy hiányzik a jelentősebb koncertekről, bemutatókról rendszeres érdemi elemzést elvégző kritikai igényű publikáció. A zenei tárgyú írások nagy része kishír, zenei események bejelentése tájékoztató céllal, és az eseményt követően pedig általában méltató, erősen túlzó, szubjektív hangot megütő, tartalmában mélységek nélküli munkák jelennek meg.

(És végül)

A mecenatúrának meg kell találni azokat a támogatási formákat és eszközöket, ame-

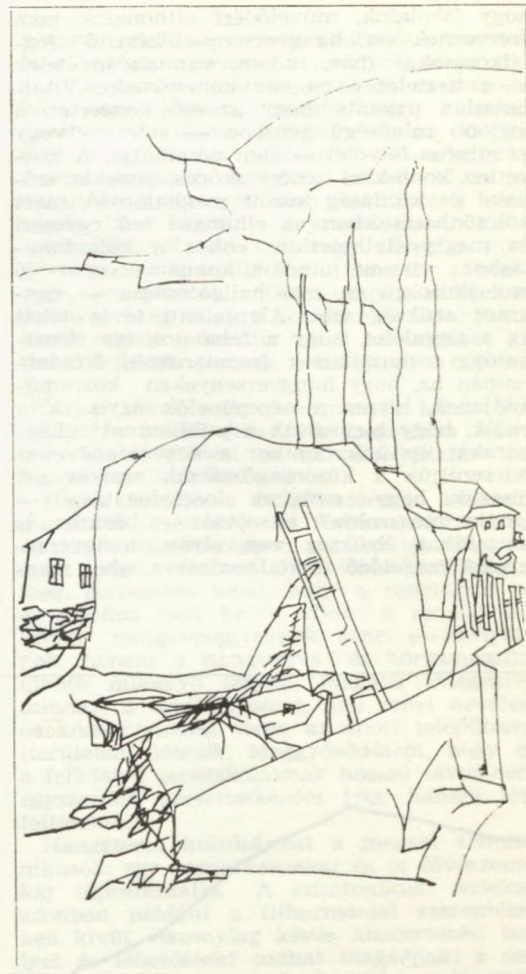
lyek a csírájában meglevő zenei alkotómunkát és tudományos tevékenységet felkarolják és további feladatokra inspirálják, hiszen élnek Nógrád megyében zeneszerzők, ambíciózus fiatal előadóművészek, zenetudományos igényű munkák is születtek megyénkben (elég, ha Réti Zoltán Rózsavölgyi-monográfijára és Nagy Zoltán népzenei füzeteire utalok). További személyes ösztönzésre van tehát szükség. Olyan fajta zenei alkotó műhelymunka kialakítására, amely révén a zenetudomány, a zenét szerző és azt előadó művészek egymást ösztönző-segítő tevékenysége egymásra és otthonra talál.

Zenei közművelődésünk új formái (a zenei könyvtárak, Ifjú Zenebarát klubok, a beinduló jazzoktatás, a kóruszenei és popzenei [műveltségi] táborok, országos rézfúvós-találkozó és továbbképzés, a hangszeres népzene művelése iránti igény kielégítésének lehetőségei) mind-mind magukban hordozzák annak a lehetőségét, hogy zenekultúránk gazdagodó eszköz- és formatarából színvonalas, tartalmas és pezsgő zenei életet teremtsünk.

(Utoljára)

Az adott területen ilyen vagy olyan teljességgel tevékenykedőket, mert azonosulásuk olykor mértéket meghaladó, s mert a „pozíciós kereteken” átemelkedni ritkán adódik lehetőségük, nem egyszer keriti hatalmába a „bezártság” érzése, vezérik őket ilyen „szűkkelű” szempontok.

Tóth Csaba

Egy dalosparlament ürügyén

1980. június 14-én Salgótarjában a KÓTA (Kórusok Országos Tanácsa) megyei bizottságának kezdeményezésére rendeztük meg felnőtt kórusaink dalosparlamentjét, melyre meghívást kapott minden érdekelt kórus karánya, a kórustagok, a fenntartó szervek képviselői, a megye kóruséletét irányító szak- és nem szakemberek, az ifjúsági szervezetek. Mivel azonban a meghívásra sokan nem jöttek el, lehangoló tényként kell megállapítanunk, hogy kevesek szívügye az amatőr mozgalom e nagyon fontos területe. Mindez paradox módon végül mégis a parlament összehívásának időszerűségét igazolja. Őszintén szembe kell nézni tehát azzal a ténnyel, hogy Nógrád kórusélete nem nevezhető éppen virágzósnak (sajnos, már régóta nem). A hetvenes évek elejétől stagnál, de ha szigorúbbak vagyunk, azt is mondhatjuk, hogy — bár nem egyenletesen, de — hanyatló tendenciát mutat.

E sorokat olvasva bizonyára bárki érvelhet azzal, hogy kórusaink különböző országos fórumokon kaptak, nem is egyszer, kiváló minősítést, nógrádi kórusok is szerepelnek a Magyar Rádió *Kóruspódium*, illetve *Eneklő ifjúság* adásaiban. Ez persze igaz. Mégis tény, hogy Nógrádban egy olyan kórus sincs, amellyel bátran kiállhatnánk (szó szerint) ország-világ elé, reprezentálva megyénk kóruséletét. A debreceni nemzetközi kórusversenyek történetében (az idén kilencedszer rendezték meg, s miután két évvel ezelőtt került erre sor, ami 18 év) még nógrádi kórus részvételét nem örökítette meg a krónika. Az idei verseny friss élményével a fülemben állíthatom, hogy jelenlegi kórusaink közül bizony egy sem lett volna képes tisztes helytállásra. Igaz. Nógrá-

rádban nincs zeneművészeti szakközépiskola, zeneművészeti főiskola, de még tanárképző, tanítóképző főiskola sem (egyetlen főiskolánk profiljába pedig nem tartozik bele a zene), de van ének-zenei általános iskolánk, van három zeneiskolánk —, az idei debreceni verseny egyik díjazottja épp egy zeneiskolai és a résztvevők többsége a szó szoros értelmében amatőr kórus volt. (Félreértés ne essék, nem a debreceni versenyen való részvételt tartom egyetlen reális érték-mérőnek — nem is vagyok versenypárti.)

Legégetőbb gond, hogy kevés a felnőttkórus megyénkben (ifjúsági sem sok): nincs kórusa Pásztónak, Rétságnak, Kisterenyének, Nagybatonyinak. Felnőtt énekkaraink előregednek. (Kivételek, legalábbis tendenciában, a balassagyarmati AFÉSZ-kórus.) Súlyos probléma a vegyes karok férfiszólamainak foghíjassága; a nagy múltú salgótarjáni bányász férfikar halódik, szakmunkásképzőink és szakközépiskoláink többségében nincs kórus, általános iskoláink közül még olyan helyeken is, ahol szakos ellátás van, hiányzik a folyamatos kórusmunka, általános iskoláink kórusaiban alig látni fiúkat, a középiskolai kórusok zöme is leánykar. Nincs a megyénkben igazán közönsége a kórusmuzsikának. Nem megoldott az időnként színvonalban kiemelkedő kórusaink menedzselése. A felnőttkórusokban éneklő társadalmi megítélése (erkölcsi elismerése) nem egyértelmű.

Kórusaink propagálására, szakmailag igényes kritikák megjelentetésére — és egyáltalán zenei életünkkel érdemben foglalkozni — a megyei sajtó, megfelelő szakember hiányában, képtelen.

Az eddigiekből kiderült, hogy felnőttkórusaink helyzetét nem lehet elszigetelten vizsgálni. Zenei (sőt általában kulturális) életünk egészében kell azt szemlélni, esetenként országos tendenciákat is figyelembe venni.

Refránként visszatérő gondolat például az utánpótlás, a fiatalítás kérdése. (Miért kellett megvárni a vészharangot? Miért nem figyeltünk oda korábban? Miért jutottunk oda, hogy megoldást, úgy tűnik, csak radikális módszerek eredményeznek?)

Igazán színvonalas felnőttkórus-kultúra csak széles tömegbázissal bír, színvonalas ifjúsági kóruskultúrára épülhet. Az a 17–18 éves fiatal, akit nem „fertőzött” meg a zene, nem fog egycsapásra éneklő emberre válni. A lényeg tehát az, hogy erős általános iskolai kórusmozgalomra épülhet a középfokú intézmények kórusélete és erre a felnőttké. És most nem a szokásos „passz-technika” következik! A felelősség megoszlik. Kodály Zoltán szerint (de sokszor idézik, de kevesen értik!) a gyermek zenei nevelése kilenc hónappal születése előtt kezdődik, de még inkább az anya születése előtt kilenc hónappal. A gyermek első felelős „pedagógusa” a szülő. A szülők esetleges vétségét helyrehozza az óvoda. Egész zeneoktatásunk legkiegyensúlyozottabb, legszínvonalasabb az óvodában. Nem véletlen. Az óvónői szakközépiskolába és óvónőképző intézetekbe csak sikeres zenei felvétellel lehet bejutni.

Az első törés az általános iskolák alsó tagozatában következik be. 1975 óta tanítóképzőinkben megszűnt a zenei alkalmassági vizsga és (most tessék figyelni!) még az ének szakkollégiumot végző hallgatóknak sem kell zenei alkalmassági vizsgát tenniük.

A második törés az általános iskola felső tagozatában tapasztalható. Nógrád megyében a szakos ellátás az összes tárgyat figyelembe véve ének-zenéből a legrosszabb. Pedig a felső tagozat, ha nem is mindent, de hozzáértő pedagógusok irányításával sokat pótolhatna. Képzelnék el, hogy egy gyereket alsó tagozatban egy zenétlen tanító, felső tagozatban egy képesítés nélküli nevelő tanít zenére. Ezután vagy középiskolás lesz,

vagy nem. Ha nem, zenei nevelése befejező-
dött. Ennyi ugyanis a gimnazisták és óvó-
nőképző szakközépiskolásaink aránya, akik
még részesülnek zenei oktatásban. A szak-
munkásképző intézetekben, szakközépiskolák-
ban (a továbbtanulók nyolcvan százaléka)
semmilyen zenei képzés nincs. Fiataljaink
túlnyomó részének zenei ízlése nem alapoz-
ódik meg tizennégy éves korára. Hogyan is
tudnának eligazodni a rádió, a televízió, a
lemezcégek zenei dömpingjében? Így jutunk
oda, hogy sokuk kizárólagos zenei tápláléka
kommersz, értéktelen, durva muzsika. Az
elmúlt években sikerült ugyan néhány szak-
munkásképző intézetet és szakközépiskolát
az Országos Filharmónia vérkeringésébe be-
vonni. Ez azonban önmagában kevés... Ilyen
körülmények között aztán születhet-e szín-
vonalas ifjúsági kóruskultúra?

Van itt azonban más probléma is. A me-
gyének 121 általános iskolája van. A szakos
ellátás ének-zenéből 63,6 százalékos. Tehát
121 iskolából kb. nyolcvanban van ének-ze-
ne szakos pedagógus. Van a megyének 80
általános iskolai kórusa? Nincsen. (Pedig
néhány nem szakos kolléga is vezet kórust.)
Az Éneklő ifjúság 1980. évi hangversenye-
in húsz általános és középiskolai kórus vett
részt. Ebből hat középiskolai kórus; a sal-
gótarjáni Mártírok úti Általános Iskola egy-
maga négy kórust állított ki — tehát ma-
rad tíz kórus. Ehhez nem kell kommentár.
De mégis... Kevés megyénkben a zeneileg
és pedagógiaileg igazán jól képzett karnagy.
Évente két-három fiatal kerül ki a tanár-
képző főiskolák ének-zene tanszékeiről. Jó
részük „eltűnik”. Megint a képzés minősé-
gét kifogásolom? Azt is, meg mást is. Par-
lamentünkön épp egy, a szakmától távol
első résztvevő meditatált hozzászólásában azon,
hogy vajon mi, szakemberek mindent jól
csinálunk-e? Bizony szükséges az önvizsgáló-
dás. A kóruszenét hallgatónak van ideje
megfigyelni, hogy az énekes éli-e a zenét, s
ha úgy látja, hogy nem, akkor ő is unat-
kozik. S ha unatkozik, elveszítjük, mint kö-
zönséget, és elveszítjük, mint leendő kórus-
tagot. Minden gyakorló karnagnak szüksé-
ges az időnkénti szakmai felfrissülés. A ta-
nárképző főiskolák (eltérő színvonalú ének-
zene tanszékekkel) nem mondhatják el, hogy a
diploma kész karvezetőt is jelent. Az alap-
képzés megtörténik, de, aki komolyan akar
kórusművészettel foglalkozni, annak bizony
tovább kell képeznie magát. Megvannak en-
nek is a fórumai: a Népművelési Intézet fel-
sőfokú karnagyi tanfolyamát (1 plusz 3 év)
eddig négyen végezték el a megyéből (ket-
tő közülük már nem Nógrádban dolgozik!),
jelenleg öten tanulnak e tanfolyamon (mind
salgótarjániak!). Azaz: bár nincs országos
statisztika a kezemben, gyanítom mégis (e
tanfolyam népszerűségét ismerve), hogy Nó-
grád a résztvevők számát tekintve a sereg-
hajtók között van... A továbbképzési kabi-
net is teremt lehetőséget a továbbképzésre:
az idei évben olyan neves szakembert si-
került megnyerniük az ügynek, mint Ugrin
Gábor.

Az igazság kedvéért szólni kell olyan problé-
mákról is, amelyekben a szakma vétlen,
ha úgy tetszik, amelyeknek ki van szolgál-
tatva. Korunk amatőr művészeti mozgalmá-
ról hibás, torz képet kapunk, ha történelmi-
ellen módon, csupán a számszerű adatokat
vetjük össze mondjuk a harmincas, vagy
akár ötvenes, hatvanas évek amatőr mozgalmá-
val. A társadalmi, politikai, gazdasági
változások új életformát, életvitelt alakítottak
ki. Ennek következtében megváltozott az
amatőr mozgalom funkciója, struktúrája,
jellege. A mozgalom jövőjét tekintve szá-
molni kell azzal a ténnyel, hogy társadal-
munk figyelme, ereje elsősorban gazdasági
gondjaink megoldására összpontosul. Parla-
mentünk hozzászólói részben a megváltozott
körülményekben látják problémáink gyöke-
rét. Valamikor a szabad idő értelmese eltöl-
tésének szinte egyetlen fórumai voltak az
öntevékeny művészeti csoportok, ma meg-
nőtt a választék (könyvtárak, színház, mozi,
hangverseny, rádió, televízió, sport, telek,
szórakozóhelyek stb.). Valószínű felgyorsult

életritmusunkkal magyarázható, hogy sza-
bad idejüket legtöbbször otthon, családi kör-
ben szeretik eltölteni. A jó, vagy nem jó
munkahelyi kollektívákön kívül nem vágya-
koznak más emberi közösségekbe. Ennek
vizsgálata a szociológia gondja, de úgy ér-
zem, van benne igazság. És veszély is, lévén
a mi embereszményünk a közösségi ember.

Egyik hozzászóló mondta el, hogy kórus-
tagsága kimondottan hátrányos helyzetbe
hozta munkahelyén. S bizony, a kórusmun-
ka (társadalmi munka!) időnként kikérése-
ket is jelent, távolmaradást a termeléstől, a
munkahelytől, amit nem minden munkahe-
lyi vezető „néz jó szemmel” — és meg-
lehet, neki is igaza van. (Mindezen a tenden-
ciák persze nem nógrádi specialitások.)

Néhány szót még a közönségről. Bizony
egyre gyakoribb jelenség, hogy kórusaink
egymásnak énekelnek. Meggyőződésem, hogy
ennek egyik alapvető oka a megfelelő propa-
ganda hiánya. És persze a színvonal, his-
zen a színvonal és a közönség kölcsönha-
tásban vannak. Manapság, amikor oly' könny-
en lehet magas színvonalú zenéhez hozzá-
jutni, nehéz dolguk van az amatőr kórusok-

nak. A ma szinte kizárólagos hangversenyen
kívül tehát keresni kellene olyan formákat,
teremteti olyan körülményeket, amelyek a
közönséggel szorosabb kontaktust eredmé-
nyeznek, amire a táncművészet területén jó
példa a táncház.

Néhány szót még az irányításról. Öt év-
re visszamenően olvastam át azokat a do-
kumentumokat, amelyek az amatőr művé-
szeti mozgalmakkal, ezen belül énekkari
mozgalmunk helyzetével foglalkoznak. A
helyzetelemzésekből kiderül, hogy művészeti
életünk irányítói ismerik a valós helyzetet,
zenei életünk mennyiségi és minőségi muta-
tói tette sarkallnak. A feladatok kitűzése
azonban megmarad a „fokozott gondot kell
fordítani”, „általában hatékonyabb segítséget
kell nyújtani”, „átfogó, elemző vizsgálatot
kell indítani” stb. általánosságoknál.

1980 elején alakult újjá a megyei KÖTA,
az a társadalmi szervezet, mely arra hiva-
tott, hogy összefogja mindazokat, akik józan
ésszel, akik nem mindig józan ésszel, de
megszállottként tehetnek, tenni akarnak ze-
nei műveltségünk színvonalának emeléséért.

Úgy legyen!

Rozgonyi István

